

ทบทวนโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ: เรื่องที่ 1-24 (พ.ศ. 2531-2555)

Plot and Theme Review of Communication Arts' Stage-plays

Bangkok University: Stage 1-24 (1988-2012)

ภัทราวดี อีเลอร์

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีการจัดทำละครเวทีการกุศล ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2555 จำนวน 24 เรื่อง งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ทั้ง 24 เรื่อง โดยศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประมวลผลทางเดียว ประกอบกับการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พบว่า โครงเรื่องส่วนใหญ่ของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ คือ โครงเรื่องลักษณะความสำเร็จเป็นอันดับหนึ่ง (45.8%) รองมา คือ โครงเรื่องลักษณะรักของชายและหญิง (16.7%) และโครงเรื่องแบบลักษณะใครทำอะไร (12.5%) ตามลำดับ ส่วนแก่นเรื่อง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีแก่นเรื่องแบบ Idealism มากที่สุด (25%) รองลงมา คือ แก่นเรื่องแบบ Love (20.8%) และแก่นเรื่องแบบ Molality รวมถึงแก่นเรื่องแบบ Power ซึ่งมีจำนวนเท่ากัน (16.7%) ตามลำดับ

คำสำคัญ: โครงเรื่อง, แก่นเรื่อง, ละครเวที

Abstract

The School of Communication Arts, Bangkok University has been conducting 24 stage-plays since 1988 to present. This research content analyzed the plots and themes of these stage-plays and summarized the findings using descriptive analysis. According to the findings of this research, the most common plots identified were Success formula (45.8%), followed by Boy meets girl formula (16.7%) and who dunit (Who done it) formula (12.5%). The themes identified included Idealism (25%), Love Theme (20.8%) and Ethics, Morality Theme and Power Theme (16.7%)

Keywords: Plots, Themes, Stage-plays

1. บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันกับละครมาเป็นเวลานาน ตามที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด พบว่า คนไทยมีการแสดงประเภท ระบาย รำ เต้น ตั้งแต่ยุคพ่อขุนรามคำแหง และได้มีการพัฒนาต่อมา จนกระทั่งกลายเป็นการแสดงลักษณะละครในสมัยกรุงศรีอยุธยา (เพาวิภา ภมรสติธย์, 2528) จากนั้นละครไทยก็มีการพัฒนามากขึ้น และรับวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับปรุงจนเกิดเป็นละครประเภทต่าง ๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่ละครพูดที่จัดว่าเป็นละครหลวง ขยายตัวมาเป็นละครเวที โดยเริ่มต้นจากคณะละครปรีดาลัย โดยพระนางเธอลักษมีลาวัณ ซึ่งเปิดโรงครั้งแรกที่ศาลาเฉลิมกรุง (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2541)

อย่างไรก็ดี ละครเวทีได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบในมหาวิทยาลัย ในช่วงทศวรรษ 2510 โดยเริ่มต้นที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนในมหาวิทยาลัยภูมิภาคได้เริ่มมีการสอนขึ้นที่คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรด้วย โดยมีจุดเริ่มต้นจาก “กลุ่มพระจันทร์เสี้ยว” ซึ่งเป็นการรวมตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จากนั้นได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มละครของนิสิต นักศึกษาเกือบทุกมหาวิทยาลัย ซึ่งสถาบันการศึกษาในสาขานิเทศศาสตร์ ได้เปิดเป็นภาควิชาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2513 คือ ภาควิชาวิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง และในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มในการเปิดภาควิชาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2513 คือ ภาควิชาวิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง และในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มในการเปิดภาควิชาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2513 คือ ภาควิชาวิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง และในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มในการเปิดภาควิชาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี 2513 คือ ภาควิชาวิชาวิทยาและสื่อสารการแสดง

อย่างไรก็ตาม ศิลปะการละครเปรียบเสมือนกับศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องโดยอาศัยการผสมผสานองค์ประกอบทางศิลปะหลากหลายแขนงเข้าด้วยกันจากการนำเสนอละคร ในอีกด้านหนึ่งนอกจากละครในรั้วสถาบันการศึกษา ยังมีการพัฒนาละครเวทีภายนอกสถาบันในเชิงประโยชน์ทางธุรกิจ การรณรงค์หรือการเคลื่อนไหวทางสังคม พัฒนาชุมชน ฯลฯ (ชญาดา รุ่งเต่า, 2549) ทั้งนี้องค์ประกอบ 2 ประการที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนบทละคร หรือนำไปสู่การสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเล่าเรื่องในละคร คือ โครงเรื่องและแก่นเรื่อง กล่าวคือ โครงเรื่องของละครเป็นตัวกำหนดเหตุการณ์และข้อเท็จจริงในเรื่อง มีบทบาทต่อการดำเนินเรื่อง และต่อพัฒนาการของตัวละคร โครงเรื่องจึงเปรียบเสมือนกรอบที่นักประพันธ์กำหนดขึ้นเพื่อเขียนเรื่องราวในละคร ส่วนแนวความคิดมีส่วนสำคัญ เนื่องจากแนวความคิด คือ แก่น หรือแก่นกลางของเรื่อง ปรากฏอยู่ตั้งแต่ต้นจนปลายเรื่อง เป็นสิ่งเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนา และส่วนประกอบอื่น ๆ ส่วนเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์สร้างขึ้นเพื่อแสดงแก่นของเรื่องทั้งสิ้น (สายวรุณ น้อยนิมิต, 2545)

ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงต้องการทบทวนในประเด็นโครงเรื่อง และแก่นเรื่องของละคร โดยศึกษาจากสูจิบัตรของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (เรื่องที่ 1-24) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นรูปแบบที่นำเสนอตลอด 23 ปีที่ผ่านมาว่าเป็นทิศทางใด และที่สำคัญเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงเป็นแนวทางในการพัฒนาละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนโครงเรื่อง และแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่องที่ 1-24

3. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากสุจริตของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จำนวน 24 เรื่อง ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2531-2555 เท่านั้น เนื่องจากเอกสารส่วนใหญ่สูญหายจากเหตุการณ์น้ำท่วมปี 2554 ที่ผ่านมา และ การศึกษาครั้งนี้ ต้องการทบทวนวรรณกรรมที่นำเสนอโดยนักศึกษากลุ่มละครเวที เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาละครเวทีให้สร้างสรรค์ผลงานที่ตอบโจทย์สังคมมากขึ้นโดยสุจริตทั้งหมดได้รับมาจากนักศึกษาซึ่งดำรง ตำแหน่งเลขานุการ ให้กับทีมละครเวที ปี 2554 โดยนักศึกษาได้ทำการสืบค้นให้ผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะ ทำการศึกษาแยกตามโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละคร แล้วนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีนำเสนอในรูปแบบตาราง ประมวลผลทางเดียว ประกอบกับการนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ละครเวที 24 เรื่อง ขึ้นต้นผู้วิจัยศึกษาโครงเรื่อง (Plot) ของละคร (เพ็ญสิริ เศรษฐวิhari, 2541) ว่า มีโครงเรื่องลักษณะใดบ้าง จากการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพ มีโครงเรื่องลักษณะความสำเร็จเป็นอันดับหนึ่ง (45.8%) รองมา คือ อันดับที่ 2 ลักษณะรักของชายและ หญิง (16.7%) อันดับที่ 3 ลักษณะใครทำอะไร (12.5%) อันดับที่ 4 ลักษณะคฤหาสน์ลึกลับ (8.3%) อันดับที่ 5 ลักษณะรักสามเส้า ลักษณะซินเดอเรลล่า ลักษณะแมวจับหนู และลักษณะเพชรตัดเพชร มีจำนวนเท่ากัน (4.2%)

ตารางที่ 1: การจำแนกกลุ่มโครงเรื่อง (Plot) ของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่องที่ 1-24

อันดับ	การจำแนกตามโครงเรื่อง	จำนวน (เวที)	ร้อยละ
1	รักของชายและหญิง	4	16.7
2	รักสามเส้า	1	4.2
3	ความสำเร็จ	11	45.8
4	ซินเดอเรลล่า	1	4.2
5	คฤหาสน์ลึกลับ	2	8.3
6	ใครทำอะไร	3	12.5
7	แมวจับหนู	1	4.2
8	เพชรตัดเพชร	1	4.2
	รวม	24	100.0

เมื่อแยกมาวิเคราะห์ตามลักษณะที่อยู่ในกลุ่มโครงเรื่องแบบความสำเร็จ ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะ ความสำเร็จในงานละคร มักเป็นเรื่องของคนที่ยพยายามต่อสู้ ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งพบในละคร เวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพจำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 1 “หมายจะปั้นโน้มน้าเป็น”

ละครเวทีเรื่องที่ 2 “ถ้า...จะไปถึงฝั่งฝัน” ละครเวทีเรื่องที่ 3 “ตานั้นคืนสนอง” ละครเวทีเรื่องที่ 7 “โลกาหมายเลข 15” ละครเวทีเรื่องที่ 10 “อาหารค่ำมื้อสุดท้าย” ละครเวทีเรื่องที่ 11 “What? (ช่วยบอกทีว่านี่คืออะไร)” ละครเวทีเรื่องที่ 12 “Mr.Manit” ละครเวทีเรื่องที่ 14 “ผมอยากจะทำ...วันนี้” ละครเวทีเรื่องที่ 16 “The Five Volunteers ฝ่าวิกฤตแห่งดวงดาว” ละครเวทีเรื่องที่ 22 “เพียงชายคนนี้ไม่ใช่ผู้วิเศษ” และละครเวทีเรื่องที่ 23 “Dolly Tale เรื่องไม่เล่น ของเล่น ขอเล่า”

กลุ่มโครงเรื่องแบบรักของชายและหญิง เป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับการพบกัน รักกัน โกรธกัน คินดีกัน หรือต้องฟันฝ่าอุปสรรคร่วมกัน สุดท้ายก็สมหวัง ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 8 “เซปุกุ ศักดิ์ศรี หรือความรัก” ละครเวทีเรื่องที่ 13 “ชะรอยกาล” ละครเวทีเรื่องที่ 17 “ลือกระปือไกร” และละครเวทีเรื่องที่ 21 “The Castle ความตาย...ความรัก...ความทรงจำ”

กลุ่มโครงเรื่องแบบใครทำอะไร เป็นโครงเรื่องมักเกี่ยวกับการค้นหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะคดีฆาตกรรม ลีกลับ ปกปิด ใครเป็นผู้กระทำ ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 4 “มหรสพ สองหน้า” ละครเวทีเรื่องที่ 6 “๒๕๖๕ รอยรอยฤทธิ์ พิษรักร้อยเปลว” และละครเวทีเรื่องที่ 24 ซึ่งเป็นเรื่องปัจจุบัน “Intersex รักไม่ได้เลือก”

กลุ่มโครงเรื่องแบบคดีฆาตกรรมลีกลับ เป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับปมปัญหาซ่อนอยู่ในความสวยงามของคดีฆาตกรรม หรือบ้านอันใหญ่โต เป็นสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ภายใต้ความลึกลับของสถานที่ ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 9 “เราอยู่ข้าง ๆ (บ้าน) คุณป้า” และละครเวทีเรื่องที่ 18 “รติกาลครึ่งหนึ่ง”

สุดท้าย กลุ่มที่ผลจากการศึกษา พบกลุ่มละ 1 เรื่องจากทั้งหมด 24 เรื่อง จำนวน 4 กลุ่ม (4 เรื่อง) ได้แก่ กลุ่มโครงเรื่องรักสามเส้า ซึ่งเป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับเรื่องรักทำนองเดียวกับกลุ่มลักษณะรักของชายและหญิง แต่จะเป็นเรื่องที่ตัวละครหลัก 3 คนมีความสัมพันธ์ ขมวดปัญหาจนยากแก่การแก้ปัญหา คือ ละครเวทีเรื่องที่ 15 “ซากดอกท้อ” ต่อมากลุ่มโครงเรื่องแบบซินเดอเรลล่า ที่มีโครงเรื่องเกี่ยวกับเรื่องพาฝัน พระเอกหรือนางเอกตกยาก ถูกรังแก แต่ในท้ายที่สุดก็เปิดเผยว่าเธอหรือเขาเป็นทายาทเศรษฐี คือ ละครเวทีเรื่องที่ 20 “ผมคิดถึงแม่แบบมหัศจรรย์” ต่อมากลุ่มโครงเรื่องแบบแมวจับหนู เป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับการไล่ล่าของตัวละคร 2 ฝ่าย โดยไม่ได้ปกปิดผู้กระทำ คือ ละครเวทีเรื่องที่ 5 “Angelena มนตรา มายา เวทมนตร์” สุดท้ายกลุ่มโครงเรื่องแบบเพชรตัดเพชร เป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง 2 ฝ่ายเป็นศัตรูกัน ซึ่งไหวพริบระหว่างสถานการณ์ที่พลิกผัน คือ ละครเวทีเรื่องที่ 19 “อะเวรา”

ต่อมาผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในส่วนแก่นเรื่องของละคร (The Analysis of Theme) สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท (J.S.R Goodlad, 1971 อ้างถึงใน สีนียา ไกลวิมล, 2545) จากการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีแก่นเรื่องแบบ Idealism มากที่สุด (25%) แก่นเรื่องแบบ Love (20.8%) แก่นเรื่องแบบ Molality และแบบ Power มีจำนวนเท่ากัน (16.7%) แก่นเรื่องแบบ Outcast (12.5%) และสุดท้าย แก่นเรื่องแบบ Career (8.3%) ตามลำดับ

ตารางที่ 2: การจำแนกกลุ่มแก่นเรื่อง (Theme) ของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เรื่องที่ 1-24

อันดับ	การจำแนกตามแก่นเรื่อง	จำนวน (เวที)	ร้อยละ
1	LOVE THEME	5	20.8
2	MORALITY THEME	4	16.7
3	IDEALISM THEME	6	25.0
4	POWER THEME	4	16.7
5	CAREER THEME	2	8.3
6	OUTCAST THEME	3	12.5
รวม		24	100.0

เมื่อแยกมาวิเคราะห์ตามลักษณะแก่นเรื่องแบบ Idealism เป็นแนวเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความพยายามที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุในสิ่งที่ตนปรารถนา ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวนมากที่สุด ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 6 เรื่อง จากทั้งหมด 24 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 2 “ถ้า...จะไปถึงฝั่งฝัน” เป็นละครเพลงเต็มรูปแบบครั้งแรก นำเสนอเรื่องราวความฝันของเด็กหนุ่มที่มุ่งหวังอยากเป็นนักร้อง ละครเวทีเรื่องที่ 3 “ตานั้นคืนสนอง” เป็นเนื้อเรื่องที่จับเอาเกร็ดประวัติศาสตร์ชีวิตของศรีปราชญ์ กวีเอกแห่งกรุงศรีอยุธยาตอนถูกประหารชีวิต ละครเวทีเรื่องที่ 7 “โลกาหมายเลข 15” เป็นเรื่องราวของผู้ที่ผิดหวังจากโลกที่ตนอยู่ จึงพยายามแสวงหาโลกใหม่ที่แต่ละคนต้องการ แต่แล้วทุกคนก็ต้องยอมรับว่าความจริงไม่มีโลกใหม่อย่างที่หวังเอาไว้ ละครเวทีเรื่องที่ 16 “The Five Volunteers ฝ่าวิกฤตแห่งดวงดาว” เป็นเรื่องราวของการเดินทางของกลุ่มสหายตัวน้อย โมติส คิน สติม จอกลี และวูล์ฟ ที่ต้องแบกรับภารกิจในการตามหา “ผู้กล้า” เพื่อปกป้องโลก เวทมนตร์จากอำนาจร้ายของฝ่ายมืด ร่วมผจญภัยไปในดินแดนลึกลับเหนือความคาดหมาย และโลกเวทมนตร์ที่ไร้ขอบเขตของจินตนาการความหวังนี้ ละครเวทีเรื่องที่ 22 “เพียงชายคนนี้ไม่ใช่ผู้วิเศษ” เป็นเรื่องของผู้ป่วยอารมณ์ดีที่ไม่มีใครสนใจในโรงพยาบาลจิตเวช ร่วมกันเพื่อช่วยโลกท่ามกลางทุกสิ่งทุกอย่างที่ย่ำแย่และเปลี่ยนแปลงไป และ ละครเวทีเรื่องที่ 23 “Dolly Tale เรื่องไม่เล่น ของเล่น ขอเล่า” เป็นเรื่องราวของตุ๊กตาที่ถูกควบคุมโดยลาน อยู่ในโลกที่ใคร่ฝืนจะถูกหยุดลาน ซึ่งตุ๊กตาสาวไม่มีลานตนหนึ่ง ได้ทำให้ตุ๊กตาดนอื่นเริ่มตั้งคำถามกับโลกใบนี้ว่า พวกเขาทุกตัวจะมีชีวิตไปเพื่ออะไร หากไม่ได้ทำในสิ่งที่ต้องการ จนตัดสินใจลุกขึ้นสู้กับ “ทรอย” ผู้ควบคุมโลกตุ๊กตาแห่งนี้ เป็นต้น

แก่นเรื่องแบบ Love เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับความรัก ไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างหนุ่มสาว สามิ-ภรรยา โดยจะเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ของความรักเกิดขึ้น มีอุปสรรค และจบลงอย่างไร ซึ่งรวมถึงความรักในครอบครัวด้วย ผลจากการศึกษาพบว่า ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 8 “เซปปุกุ คักดีศรี หรือความรัก” เป็นละครย้อนยุคสมัยสงครามแย่งชิงเมืองที่ญี่ปุ่น เรื่องราวของเจ้าหญิงที่ต้องพลัดพรากจากคนรัก และสุดท้ายเธอต้องเลือกระหว่างความรัก หรือศักดิ์ศรี ละครเวทีเรื่องที่ 13 “ชะรอยกาล” เป็นเรื่องราวความรักของ “รอยฟ้า” ที่เชื่อมั่นในโชคชะตาและพรหมลิขิตว่า สักวันเธอจะพบกับชายในฝัน และแล้ววันหนึ่งเธอก็ได้พบ “ชนนกันต์” ชายที่อยู่ในฝันของเธอมาตลอด แต่พรหมลิขิตดำเนินมาเพียงครึ่งทาง ก็พบอุปสรรคที่ทำให้เขาและเธอรักกันไม่ได้ เธอจึงออกค้นหาคำตอบ และคำตอบนั้นก็ทำให้เธอเข้าใจ

ในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น ละครเวทีเรื่องที่ 17 “ลือกระปือไกร” เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับภิมหามตะนิรันดรกาลของ 2 หัวใจ 2 หมู่บ้าน กับ 2 ควายเป็นความขัดแย้งด้านวัฒนธรรม และความเชื่อ ไกรพระเอกตามท้องเรื่องที่เติบโตใน หมู่บ้านทุ่งรวงทอง ซึ่งมีวิถีการดำเนินชีวิตในแบบธรรมชาติ เกิดต้องตาต้องใจกับหญิงสาวของหมู่บ้านทุ่งพัฒนา ซึ่ง ผูกพันกับเทคโนโลยีอย่างที่สุดสุด นามว่ามะลิ เมล็ดพันธุ์ความรักของทั้งสอง ละครเวทีเรื่องที่ 20 “ผมคิดถึงแม่แบบ มหัทศรรย์” เป็นเรื่องราวในช่วงเวลา 5 ปีที่เบิร์ต ตัวละครหลัก สูญเสียแม่อันเป็นที่รักไปแต่เหตุการณ์ไม่คาดฝัน นำพาเขาและพ่อไปสู่จุดหมายปลายทางซึ่งมีผู้หญิง (แม่-ภรรยา) ที่พวกเขาารักรออยู่การผจญภัยสุดมหัศจรรย์จึงเริ่มต้น ขึ้น และละครเวทีเรื่องที่ 21 “The Castle ความตาย...ความรัก...ความทรงจำ” เป็นเรื่องราวเมื่อใจสองใจต้องกัน แต่รักนั้นไม่อาจอยู่กับเธอได้ชั่วนิรันดร์ “แอนเธีย” หญิงสาวผู้เต็มเปี่ยมไปด้วยความสดใส ได้ก้าวเข้าสู่ศฤหาสน์ ลึกลับน่ากลัว โชคชะตาสลิดใจให้เธอได้พบ “โจแลนด์” ชายหนุ่มผู้ไร้ซึ่งชีวิต ก่อเกิดเป็นความรักที่มีเพียงเขาและเธอ เท่านั้นที่สัมผัสถึงกันได้ เป็นต้น

แก่นเรื่องแบบ Morality เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา เนื้อเรื่องจะเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น จากหลักศีลธรรมของสังคม ละครจะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการทำความดี หรือแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกที่จะกระทำระหว่างความดีและความชั่ว และผลที่ได้รับจากการทำดีและชั่วนั้น ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 4 “มหรสพ สองหน้า” เป็น เรื่องราวการฆาตกรรมที่ซ่อนเงื่อนงำ ละครเวทีเรื่องที่ 6 “๒๔๖๕ รอยรอยฤทธิ์ พิษรักร้อยเปลว” เป็นเรื่องราวการ สืบสวนคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นในบ้านสมัยรัชกาลที่ 6 ที่ตัวละครปัจจุบันมีลักษณะการตาย และตำแหน่งตัวละครแต่ ละตัวตรงกับในอดีต ในที่สุดก็ได้พบกับฆาตกรตัวจริงผู้มีความริษยาและอาฆาตทุกคนที่ทำร้ายจิตใจตน ละครเวที เรื่องที่ 10 “อาหารคำมือสุดท้าย” เป็นเรื่องราวของ “ดำเกิง” ฮีโร่จำเป็นที่ถูกกดดันจากผู้คนและสถานการณ์ จน ต้องทำในสิ่งที่ผิดพลาด แต่ในที่สุดก็ได้พบกับตัวตนที่แท้จริงของตัวเอง และละครเวทีเรื่องที่ 24 (ปัจจุบัน 2555) “Intersex รักไม่ได้เลือก” เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับทอมที่ตั้งท้องกับกระเทยที่เป็นเพื่อนสนิทโดยไม่ตั้งใจ จนนำไปสู่การ ตัดสินใจทำแท้ง เป็นต้น

แก่นเรื่องแบบ Power เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างบุคคล 2 คน หรือ กลุ่ม 2 กลุ่ม ที่มีความต้องการในสิ่งเดียวกัน รวมถึงการแสวงอำนาจด้วยการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่ง อำนาจ ผลจากการศึกษาพบว่า ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ละคร เวทีเรื่องที่ 5 “Angelena มนตรา มายา เวทมนตร์” เป็นละครแนวแฟนตาซีที่มีการแย่งชิงเหรียญตราเวทมนตร์ ระหว่างจอมพ่อมดปีศาจและราชินีแม่มด จนนำมาซึ่งความเดือดร้อนแก่ชาวเมือง แต่แล้วชาวเมืองก็ได้อยู่อย่างสงบ อีกครั้งด้วยอำนาจแห่งความบริสุทธิ์ของเด็กสาวผู้เป็นตัวแทนแห่งความดี ละครเวทีเรื่องที่ 12 “Mr. Manit” เป็น เรื่องราวในดินแดนซึ่งผู้คนมีความคิดในเรื่องรองทำแตกต่างกันเขาได้พยายามทุกวิถีทางที่จะผสมผสานความเข้าใจ ของคนเหล่านั้น ท่ามกลางอุปสรรคมากมาย แต่ด้วยเวทมนตร์ของเขา จึงทำให้ทุกคนยอมรับ และเข้าใจความจริงที่ เกิดขึ้น ละครเวทีเรื่องที่ 18 “รติกาลครั้งหนึ่ง” เป็นเรื่องราวตำนานแห่งนครราตรี ดินแดนซึ่งไร้แสงตะวัน ปกครอง โดยราชาผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งมีอาจให้แสงสว่างแก่ประชาชนของเขาได้ มีเพียงหนึ่งเดียวที่สามารถทำได้ แต่ความเย่อหยิ่ง ของเขาจึงทำให้เกิดเรื่องราววุ่นวายต่าง ๆ นานา และละครเวทีเรื่องที่ 19 “อะเวรา” เป็นเรื่องราวที่น่าเสนอเรื่อง ของปรกรณ์และกริต ผู้ซึ่งมีความแค้นก่อเกิดรอยร้าว ความอาฆาตจากอดีตชาติ ยุคสมัยสงครามโลกครั้งที่สองและ ยุคสมัยเอโดะ เมื่อความพยาบาทนำพาให้เขาทั้งคู่ต้องมาพบกันในปัจจุบัน เพื่อล้างแค้นจากเวรกรรมที่เกิดขึ้นใน อดีต ชะตาชีวิตจะถูกกำหนดให้เป็นวัฏจักรกรรมงเวียนต่อไป หรือทั้งคู่จะฝ่าฝืนกฎแห่งกรรมเพื่อยุติแรงแค้น แห่งกาลเวลา เป็นต้น

แก่นเรื่องแบบ Outcast เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับคนที่ดำเนินชีวิตในสังคมที่แตกต่างจากคนทั่วไป เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ได้แก่ สาเหตุทางร่างกาย เช่น พิการ รูปร่างหน้าตาไม่เกลียด หรือเนื่องมาจากสาเหตุทางสังคม เช่น นักโทษ โสเภณี เด็กกำพร้า เป็นต้น ผลจากการศึกษา ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 9 “เราอยู่ข้าง ๆ (บ้าน) คุณป้า” เป็นเรื่องราวของสองสามีภรรยาเมื่อใหม่ ซึ่งกำลังตั้งท้องลูกแฝดสามคน และในเวลาเก้าเดือนนี้ เด็กทั้งสามได้รับรู้เรื่องราวมากมาย จนในที่สุดเด็กหนึ่งในสามก็ตัดสินใจที่จะไม่เกิด ละครเวทีเรื่องที่ 11 “What? (ช่วยบอกทีว่านี่อะไร)” เป็นเรื่องราวของ “ต้น” ชายผู้ซึ่งไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง และทำตามทีทุกคนสั่ง จนนำไปสู่ปัญหามากมาย แต่ในที่สุดเขาก็ค้นพบตัวเองและสิ่งที่เขาต้องการ และละครเวทีเรื่องที่ 15 “ซากดอกท้อ” เป็นเรื่องราวของนางศนิภา ในหอนางโลมที่มีชื่อเสียง มีความสามารถในการเล่นดนตรีและพอร่า ทำให้บุรุษทั้งหลายต่างหมายปองจะเซยชม แต่นางไม่ยอมตกเป็นของบุรุษใด เพราะนางได้มอบใจไปให้บุรุษหนึ่งแล้ว และคนที่นางได้มอบใจให้ก็มีคนหมายปองจะทำร้ายเอาชีวิต เพราะความโลภที่ต้องการแย่งชิงอำนาจบารมี แล้วจะเกิดอะไรขึ้นถ้านางต้องสูญเสียทุกอย่าง เพียงเพราะว่าทุกคนต้องการตัวนางแค่รูปโฉม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาต่อนางผู้แฝงราศี...ดอกท้อ เป็นต้น

สุดท้าย แก่นเรื่องแบบ Career เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับความพยายามของบุคคลที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จส่วนตัว ไม่ใช่ความสำเร็จเพื่อสถาบันหรือประเทศชาติ โดยจะต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ผลจากการศึกษา ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ละครเวทีเรื่องที่ 1 “หมายจะปั้นให้มันเป็น” เป็นเรื่องราวของนักประพันธ์หญิงสมัครเล่น ผู้ซึ่งมีความสุขในการเป็นผู้ลิขิตชีวิตของตัวเองละครที่เธอแต่งให้ไปไปตามปรารถนา และละครเวทีเรื่องที่ 14 “ผมอยากจะดัง...วันนี้” เป็นเรื่องราวของนักร้องคาเฟ่ผู้ตกอับ ได้ถูกสถานการณ์รอบข้างบีบบังคับ ให้เขาต้องมีชื่อเสียงให้ได้ภายในหนึ่งวัน ระเบิด จึงต้องทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็น บนบานสาจนกล่าว ตามล่าแมวมอง ตะลุมสนักพิมพ์ บุ๊กคอนเสิร์ต จนกระทั่งรับรู้ทุกอย่างที่ตามหา คือ โอกาสที่ไม่มีวันเป็นจริง เป็นต้น

5. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากงานวิจัย เรื่อง “ทบทวนโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ: เรื่องที่ 1-24” ผลการศึกษาพบว่า ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เน้นการสร้างละครเวทีที่มีโครงเรื่องที่แตกต่างกันออกไปในทุกปี ทั้งแนวทางการเขียนโครงเรื่องและแก่นเรื่องในการดำเนินเนื้อเรื่องในละครเวที เนื่องจากละครเวทีในสถาบันการศึกษา อย่างในสถาบันมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่มีการเปลี่ยนทีมนักศึกษา (ทีมคณะนิเทศศาสตร์) เป็นประจำทุกปี จึงส่งผลในการโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากลุ่มนักศึกษาละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ที่ผ่านมา ทั้งหมด 24 เรื่อง ส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอโครงเรื่องแบบความสำเร็จ (Success) ซึ่งเป็นเรื่องของมนุษย์ที่พยายามต่อสู้ ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ โดยพบในละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมากที่สุด ทั้งนี้ผลการวิจัยแก่นเรื่องของละครจากงานวิจัยผลออกมาในทิศทางเดียวกันกับโครงเรื่อง กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะนำเสนอแก่นเรื่องแบบ Idealism ซึ่งเป็นแนวเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความพยายามที่จะกระทำการสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุในสิ่งที่ตนปรารถนา ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวนมากที่สุดเช่นเดียวกัน

หากวิเคราะห์ตามแนวสังคมศาสตร์ อิทธิพลทางสังคมนั้นมีส่วนในการสร้างวรรณกรรมให้เป็นไปตามสิ่งที่มีอยู่ในสังคม หรือเป็นไปตามค่านิยมของผู้เขียนที่มีต่อสังคมในยุคนั้น ๆ (สายวรุณ น้อยนิมิต, 2545) ซึ่งจะตอบโจทย์ในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยฉบับนี้ ที่พบว่า จำนวนสถิติของโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ แสดงถึงความหลากหลาย อันมีสาเหตุจากการที่นักศึกษาที่ทำหน้าที่เขียนบทละครให้ในแต่ละปี และในแต่ละเรื่อง ไม่ใช่บุคคลคนเดียว เพราะฉะนั้นโครงเรื่องหรือแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จึงมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปในแต่ละปี

ดังนั้น ความสำคัญของละครเวที ซึ่งถือว่าเป็นศาสตร์ด้านการสื่อสารประเภทหนึ่งที่ทำหน้าที่ให้ทั้งสาระและความบันเทิง รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างปัญญา โดยการถ่ายทอดเรื่องราวออกมาในรูปแบบของศิลปะการแสดง ทำให้ผู้ชมได้สัมผัสและเพลิดเพลินไปกับเรื่องราวที่น่าเสนอ นอกจากนั้น ละครเวตียังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อสร้างสรรค์งานด้านศิลปะการละคร เผยแพร่ออกสู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ และเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะพัฒนาการผลิตละครเวทีให้มีคุณภาพ รวมทั้งยังเป็นการช่วยเหลือสังคม โดยจะมอบรายได้ส่วนหนึ่งแก่มูลนิธิการกุศลต่อไป เพราะฉะนั้นการทบทวนวรรณกรรมที่มุ่งทบทวนโครงเรื่องและแก่นเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพครั้งนี้ จะส่งผลให้นักศึกษาได้เห็นภาพชัดเจนขึ้นว่า ที่ผ่านมาตั้งแต่เรื่องที่ 1 ในปีการศึกษา 2531 จนถึงเรื่องที่ 23 (ปีการศึกษา 2554) และรวมถึงเรื่องปัจจุบันที่อยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อเล่นในวันที่ 2-3 มิถุนายน 2555 ของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ น่าเสนอในทิศทางใดบ้าง นักศึกษาจะได้มีแนวทางการพัฒนาบทละครให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากขึ้นในครั้งต่อไป

ทั้งนี้ทั้งนั้น ผลการวิจัยข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ (2540) ที่ศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการและผลของโครงการสื่อชาวบ้านเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมในภูมิภาคที่แตกต่างกัน: กรณีศึกษาละครคณะมะขามป้อม” พบว่า ลักษณะของละครคณะที่ตระเวนแสดงตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ชม นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ว่าโครงเรื่องของละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่เป็นโครงเรื่องแบบ Success อาจเนื่องจากโครงเรื่องลักษณะนี้เป็นการเล่าเรื่องที่น่าสนใจและนำผู้ชมติดตามอย่างได้รรถรส โดยขอยกตัวอย่างละครการกุศลเรื่อง “เพียงชายคนนี้ไม่ใช่ผู้วิเศษ” ที่มีโครงเรื่องตรงกันกับ Success นักศึกษามีการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในโรงพยาบาลจิตเวช เพื่อเก็บข้อมูลของตัวละคร แล้วนำมาพัฒนาบทละครที่มีตัวละครที่ชัดเจนขึ้น จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพันธ์ ใจเที่ยง (2545) ที่ศึกษาเรื่องลิเกเอ็นจีโอ: กรณีศึกษากลุ่มละครมะขามป้อม พบว่า สมาชิกในกลุ่มเริ่มต้นจากการเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมงานโดยสมัครใจ

ในส่วนของแก่นเรื่อง ผลการวิจัยพบว่า ละครเวที นิเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่มีแนวคิดการเล่าเรื่องตามลักษณะแก่นเรื่องแบบ Idealism จะเป็นแนวเรื่อง que แสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความพยายามที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุในสิ่งที่ตนปรารถนา ผลจากการศึกษาพบว่า มีจำนวนมากที่สุด ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ มีจำนวน 6 เรื่อง ที่จะสอดคล้องกับโครงเรื่องแบบ Success ที่เป็นเรื่องของคนที่พยายามต่อสู้ ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จที่ละครเวที คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมีโครงเรื่องลักษณะนี้มากที่สุดเช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากทิศทางละครเวทีเพื่อการกุศล เป็นที่นิยมมาหลายสิบปี และกำลังจะได้รับความนิยมมากขึ้น คณะกรรมการที่ปรึกษากิจการคณะนิเทศศาสตร์ ควรเริ่มมีการชี้แจงและเริ่มให้นักศึกษามีกระบวนการเขียนบทละคร ที่เริ่มจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานที่ หรือชุมชนที่นักศึกษากำลังสนใจเล่าเรื่องผ่านบทละครเวที จะเห็นตัวอย่างที่ดีจากละครเรื่องที่ 22 “เพียงชายผู้นี้ไม่ใช่ผู้วิเศษ” นักศึกษาที่ทำหน้าที่เขียนบทละครได้เค้าโครงเรื่องและแก่นเรื่องจากการเข้าไปเก็บข้อมูล และศึกษาพฤติกรรมของผู้ป่วยในโรงพยาบาลจิตเวช จนนำมาพัฒนาบทละครได้อย่างน่าสนใจ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ควรเร่งดำเนินการและสนับสนุน เพื่อให้นักศึกษาทำละครเวทีที่ตอบโจทย์สังคมมากขึ้น

ทั้งนี้ทีมนักศึกษาละครนิเทศฯ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ควรมีการพัฒนาบทละครที่มีแนวคิดการเล่าเรื่องแบบ Morality มากขึ้นที่เป็นแนวเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา เนื้อเรื่องจะเกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากหลักศีลธรรมของสังคม ละครจะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการทำความดี หรือแสดงให้เห็นถึงการที่บุคคลเลือกที่จะกระทำระหว่างความดีและความชั่ว และผลที่ได้รับจากการทำดีและชั่วนี้ ทั้งนี้ทั้งนั้น เพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับสังคมมากขึ้น เพราะละครสามารถเป็นต้นแบบทางความคิดในแง่คุณธรรม จริยธรรมที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพาวิภา ภมรสติธ (2528) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างโทรทัศน์และสังคมไทย พบว่า ละครโทรทัศน์มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมไทยทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

7. เอกสารอ้างอิง

- กอบกุล อิงคูนานนท์. (2541). *ละครเวทีสมัยใหม่: ยุคแรกเริ่ม-รัชกาลที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จรินทร์.
- จุฬากรณ์ มาเสถียร. (2540). *การศึกษากระบวนการและผลของโครงการสื่อชาวบ้านเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคมในภูมิภาคที่ต่างกัน: กรณีศึกษาคณะละครมะขามป้อม*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพื้นฐานการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชญาดา รุ่งเต่า. (2549). *การใช้พื้นที่และมิติเดียวของคณะละครเวทีร่วมสมัยในเทศกาลละครกรุงเทพ*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พร สุนทรวิริยกุล. (2551). *กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทย ในช่วงภาวะวิกฤติทางการเมือง*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพาวิภา ภมรสติธ. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างละครโทรทัศน์กับสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินทร์ ใจเที่ยง. (2545). *ลิเกเอ็นจีโอ: กรณีศึกษากลุ่มมะขามป้อม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรินทร์พร ศรีใส. (2545). *จินตทัศน์ในกระบวนการสื่อสารการแสดงของคณะละครเวทีสมัยใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายารุณ น้อยนิมิต. (2545). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพมหานคร: แผนกตำราและคำสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สินีญา ไกรวิมล. (2545). *ลักษณะของบทละครโทรทัศน์ไทยที่ได้รับความนิยมช่วงหลังข่าวจากปี พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2544*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.